herpy

VARANER

Yellow-spotted Monitor

Varanus panoptes

Varanus panoptes er en kraftig, nysgerrig jordvaran fra det nordlige Australien og det sydlige Ny Guinea, kendt for at rejse sig på bagbenene og halen for at spejde. Den er aktiv, klog og grådig, graver dybe huler og bliver op til 150 cm lang. Arten kræver et hjemmebygget terrarie på flere kvadratmeter, dyb bund og en erfaren holder, og den er ikke et dyr til håndtering.

Familie: Varanidae Udgivet 15. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**90-150 cm** total længde inkl. hale
Vægt	**3.000-10.000 g**
Levetid	**15-20 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Savanne og vådområde**
Sværhedsgrad	**Erfaren**

PASNING

Min. terrarie	**240 × 120 × 150 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-38 °C**
Hotspot	**46-57 °C**
Temperatur, nat	**20-25 °C**
Luftfugtighed	**70-80 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og hvirveldyr**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**6-13 æg**
Inkubation	**194-240 dage** ved 26-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står som de fleste varaner på CITES liste II og i bilag B til EU's forordning om handel med vilde dyr (338/97). Den er ikke på forbudslisten i bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015 om forbud mod hold af særlige dyr og må derfor holdes af private efter de almindelige regler, bl.a. dyrevelfærdsloven. Bed sælgeren om dokumentation for dyrets lovlige oprindelse; ved indførsel fra lande uden for EU kræves CITES-papirer.

Om arten

Varanus panoptes er en stor, jordlevende varan med kraftig krop, stærke kløer og en sammentrykt hale. Ryggen har tværgående rækker af store mørke pletter, der skifter med rækker af små lyse pletter, og halespidsen er båndet. Grundfarven er brun hos *V. p. panoptes* og rødlig hos *V. p. rubidus* fra det tørre Vestaustralien. Ungerne er mere farvestrålende og mere tydeligt tegnede end de voksne.

Arten har tre anerkendte underarter: *V. p. panoptes* i det nordlige Australien, *V. p. rubidus* i det vestlige Australien og *V. p. horni* i det sydlige Ny Guinea. Det videnskabelige artsnavn refererer til Argus Panoptes, den hundredøjede vogter i græsk mytologi. *V. panoptes* ligner *Varanus gouldii* meget og kan formentlig krydse sig med den i et stabilt overgangsområde, så de to forveksles let. Pletterne på ryggen og den båndede halespids er blandt de træk, der adskiller dem.

Hannerne er markant større og kraftigere end hunnerne. Hannerne når typisk 120-150 cm i total længde, hunnerne omkring 90 cm og sjældent over 105 cm, og de største dyr når 160 cm. Vægten svinger meget: voksne hunner vejer omkring 3 kg, de tungeste vilde dyr vejer 7 kg, og store hanner i fangenskab kan veje omkring 10 kg. Hannerne har meget kraftige forben. Arten er mager sammenlignet med de store varaner fra Afrika og Asien og sætter ikke let fedt på.

Arten er en livslang forpligtelse. En voksen han kræver et terrarie på flere kvadratmeter og en dyb jordbund, der skal skaffes, bæres ind og skiftes. Foderudgifterne til mus, kyllinger og insekter er høje, fordi dyret er aktivt, hurtigt og altid sulten. Dyrene lever 15-20 år i fangenskab. Ungerne vokser hurtigt, så pladsen og økonomien skal være på plads, før dyret købes.

Udbredelse og levested

Varanus panoptes lever i det nordlige og vestlige Australien og i det sydlige Ny Guinea. I Australien findes arten i Northern Territory, det nordlige Queensland, Kimberley-regionen og videre ned gennem det tørre Vestaustralien til Pilbara og området syd for. *V. p. rubidus* lever på det tørre vestlige plateau og på øen Dolphin Island ved Dampier-øgruppen. *V. p. horni* findes i det sydlige Ny Guinea, både i den indonesiske del og i Papua Ny Guinea, og på øer i Torresstrædet. Typelokaliteten for underarten er Merauke i den indonesiske del af øen. Det er *V. p. horni*, der findes i handlen, fordi Australien ikke tillader eksport af vilde dyr.

> **Oprindelig udbredelse:** Australien, Papua Ny Guinea og Indonesien.

LEVESTED

Varanus panoptes lever i mange slags landskaber: tropisk savanne, åbent skovland, flodsletter og kystnære områder. Den er knyttet til vand og findes ofte ved faste vandløb, flodbredder og oversvømmede enge, men går også ud i tørre områder i Vestaustralien. Den søger også føde i træerne og i vandet, hvor den fx dykker efter ferskvandsmuslinger i tørtiden, og bliver den jaget, løber den til nærmeste træ eller hule.

Dyret graver og bruger lang tid i huler og kan overtage eksisterende gange. Hunnen graver spiralformede redehuler, der i gennemsnit går omkring 2,6 meter ned, de dybeste redehuler, der kendes hos nogen hvirveldyr. Flere dyr kan dele de samme underjordiske gangsystemer.

Arten er et rovdyr, der æder næsten alt, den kan overmande: insekter, krabber, fisk, fugle, gnavere og andre øgler, herunder mindre varaner. Den jager på syn og lugt og følger bevægelser. Den indførte, giftige *Rhinella marina* har ramt arten hårdt i det nordlige Australien, fordi varanen æder tudserne og dør af giften. Bestanden er faldet med op til 90 % i mange områder.

Pasning

TERRARIET

Voksne dyr skal ikke holdes i et almindeligt terrarie. En voksen han har brug for mindst 240 × 120 × 150 cm (længde × bredde × højde), og et helt rum er bedre. Til en lille hun er en grundflade på omkring 100 × 200 cm et absolut minimum. Mere plads giver et mere aktivt og roligere dyr. Ungerne kan starte i et mindre, men dybt terrarie, hvor de nemt finder foderet, og flyttes hurtigt op, fordi de vokser meget hurtigt.

Bunden er det vigtigste. Arten graver hele tiden, og en bund af sandet jord med 25-50 % kokosfibre, mindst 30 cm dyb og gerne 60 cm, lader dyret lave sine egne gange, hvor temperatur og fugt passer. Brug jord uden gødning og pesticider. Kommerciel potteplantejord kan irritere øjne og luftveje og forurene bunden. Den dybe bund er tung, så gulvets bæreevne skal tjekkes.

Giv mange skjul af varierende størrelse. Et skjul, der sidder tæt omkring dyret, giver tryghed: en plade på trækiler, korkrør eller korkruller, gerne flere stablet over hinanden under varmen. Fastgør alle tunge ting til væg eller bund, så en gravende varan ikke kan få dem til at styrte sammen. Levende planter overlever ikke. Grene skal være meget kraftige, fordi dyret af og til klatrer.

Brug et lukket låg med kun få ventilationshuller. Et åbent netlåg tørrer luften ud og trækker varmen væk. Lågen skal kunne låses, og varmekilder skal sidde afskærmet uden for dyrets rækkevidde, fordi en stor varan kan rive pærer ned og brænde sig.

TEMPERATUR

Der skal være en stor temperaturgradient. Luften i terrariet holdes på omkring 24-38 °C, med køligere områder nede i bunden og varmere mod solpladsen. Under varmen skal der være en solplads, hvor overfladetemperaturen målt med IR-termometer ligger på omkring 46-57 °C, så dyret hurtigt kan varme op. Brug flere halogenspots eller varmelamper side om side, så hele dyrets krop dækkes jævnt. Én enkelt, smal lyskegle kan give brandskader på et stort dyr.

Det er overfladetemperaturen, der tæller. Termometre i luften giver andre tal. Dyret skal også kunne køle sig af i skygge eller i en hule, for kropstemperaturer over omkring 42 °C er dødelige. Om natten kan varmen slukkes, så temperaturen falder. Et fald på 10 grader eller mere tåles, når dyret kan varme sig op igen næste morgen. Den præcise nattemperatur kendes ikke; 20-25 °C er et rimeligt udgangspunkt. En vinterhvile er ikke nødvendig, heller ikke for avl: dyr, der holdes varmt året rundt, forbliver aktive, og hunnerne lægger jævnligt æg.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være moderat til høj. En relativ luftfugtighed på 70-80 % midt i terrariet regnes for passende. Det opnås bedst ved at holde bunden fugtig nogle få centimeter nede, mens overfladen er forholdsvis tør. Så kan dyret selv vælge fugtigheden ved at grave sig ned. Fugtighed hjælper også ved hudskifte.

Dyret slæber meget vand med sig fra badekarret. Står karret i et større fad, fanges det meste af det vand, der ellers ville gøre bunden sumpet. Ligger dyret mange timer i vandet, er terrariet formentlig for tørt, og et skjul pakket med fugtig jord eller kokosfibre hjælper.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Varanus panoptes bader gerne, og et stort kar hører med. Brug en beholder, hvor hele dyret kan ligge i vandet, fx et betonblandekar eller en stor plastbalje for store dyr. Skift vandet ofte, fordi dyret tisser og afsætter afføring i det. Placer karret på en måde, så det ikke bliver væltet af et kraftigt dyr, og sørg for en nem vej ind og ud.

LYS OG UVB

Hold lyset tændt omkring 12 timer om dagen. *Varanus panoptes* kan holdes og avles uden UV, med almindeligt lys og godt foder af hele byttedyr, men UV anbefales alligevel til dyr, der ikke kommer i ufiltreret sollys: huden danner D3-vitamin under UVB, og UVA påvirker dyrets døgnrytme og adfærd. Brug et UVB-rør eller en kombineret lampe over solpladsen, så dyret kan vælge. Ferguson-zone 3 er et skøn for en dagaktiv art, der soler sig meget. Kviksølvdamppærer giver både varme og UV og viser dyrets farver bedre, men holder sjældent så længe som lovet.

Sæt altid lamperne op uden for dyrets rækkevidde og skift UV-rør efter producentens angivelser, også selv om de stadig lyser.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Varanus panoptes er et altædende rovdyr med et højt stofskifte, og den lærer hurtigt, at holderen betyder mad. Grundfoderet er hele byttedyr: optøede mus og rotter i passende størrelse, daggamle kyllinger, fisk og krebs, suppleret med insekter som fårekyllinger, melorme, supermelorme og store kakerlakker. Hele byttedyr dækker næsten alle behov. Kødstrimler, æg og indmad fra supermarkedet har for meget fosfor i forhold til kalk og bør ikke fylde meget. Pudr insekterne med et godt mineraltilskud flere gange om ugen.

Giv gnavere døde. Selv om en varan næsten altid dræber en mus uden skade, kan en levende mus efterlade dybe, let inficerede sår med sine fortænder. Frosne mus er desuden billigere og lugter mindre. Unger kan få mad dagligt. Voksne avlsdyr kan fodres dagligt, mest med mus, mens 3-4 gange om ugen er et rimeligt udgangspunkt for andre voksne, tilpasset dyrets form. Arten sætter sjældent fedt på, fordi den er meget aktiv og bruger meget energi på vækst og æg, men vægten bør alligevel følges.

Fodr dyr hver for sig. De er så ivrige, at flere sammen kan angribe hinanden i et fodringsvanvid. Brug en pincet eller tang, så du ikke selv bliver bidt. Gravide hunner holder op med at spise cirka en uge før æglægning og er umættelige igen bagefter. Arten graver ofte efter sit foder, også når det ligger på en hård flade, og det er normalt.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Varanus panoptes er aktiv og nysgerrig og hvæser gerne, men den er ikke et dyr til håndtering. Den bliver sjældent rolig af, at man tager den op, og bør regnes som et dyr at se på. Truet rejser den sig på bagbenene og halen (tripod), puster halsen op og hvæser langt og dybt. Hvis man fortsætter, kan den fare frem. Nogle gamle hanner bliver mere afslappede, men det kan ikke forventes.

Bid, kløer og halesmæld skal tages alvorligt, især hos hanner på 120-150 cm. Arten bider sjældent af frygt, men oftest af iver ved fodring, og bid er alvorlige. Tænderne er skarpe, let bagudbøjede og skærende, så selv et hurtigt bid kan give dybe flænger, der bløder meget og heler langsomt, og kløerne kan give dybe rifter. Kraftige læderhandsker dæmper et bid, men stopper det ikke helt fra en stor han. Brug lange tænger ved fodring, undgå at have hænderne i terrariet, når der er mad i nærheden, og lad dyret komme til dig i stedet for at gribe efter det. Tæmning går ud på rolige, forudsigelige rutiner og at lade dyret vænne sig til din hånd uden at blive holdt fast.

Krybdyr bærer ofte salmonella. Vask hænder grundigt efter enhver kontakt med dyr, vand, bund og foder. Børn skal ikke have kontakt med dyr, bund eller vand uden opsyn.

Hold som udgangspunkt dyrene enkeltvis. Hunner angriber hinanden og kan slå hinanden ihjel, medmindre de er opdraget sammen. Hanner kæmper om dominans med tænder og kløer. Han og hun kan fungere, men parret skal overvåges, og en skillevæg kan være nødvendig. Konstant skrabning langs væggene i mere end en uge tyder på, at terrariet er for lille, for tørt eller mangler skjul.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er markant større end hunnerne og har kraftigere forben. Unger har ingen sikre kønskendetegn, så kønsbestemmelsen overlades bedst til en dyrlæge med erfaring i krybdyr. Arten er hurtigt voksende, og dyr i naturen kan blive kønsmodne på under et år. Alderen for avl i fangenskab kendes ikke præcist, men hunnerne bør være fuldt udvoksede og i god huld, før de sættes i avl, fordi æglægningen tapper dem for kalk.

PARRING

Arten er forholdsvis let at få til at yngle. Et par, der får lov at være sammen, parrer sig og lægger befrugtede æg med jævne mellemrum. Et par kan holdes adskilt af en skillevæg det meste af året og sættes sammen i tre til fire dage ad gangen hver anden uge; det forhindrer slagsmål. Parringen står på med pauser i omkring fire dage.

En vinterhvile er ikke nødvendig, heller ikke for at få dyrene til at yngle. Hunner, der fodres godt og holdes varmt, kan lægge æg flere gange om året, også uden en han, men så er æggene ubefrugtede.

ÆGLÆGNING OG KULD

Kuldene er på 6-13 æg, og hunnen lægger dem omkring 40-45 cm nede i bunden. Velfodrede hunner kan lægge hver sjette til ottende uge året rundt. Ca. en uge før æglægning holder hunnen op med at spise, bliver oppustet og graver overalt. Er bunden dyb nok, laver hun selv en redehule. Ellers skal der stilles en rede til rådighed.

En redekasse kan laves af en stor plastbeholder med et fastgjort låg og et hul i siden, fyldt med fugtigt kokosfibermateriale. Det kan være stressende for hunnen, så en dyb jordbund er lettere for hende. Efter æglægningen er hunnen meget mager og skal fodres kraftigt for at komme sig.

INKUBATION

Læg æggene i et fugtigt medium som vermiculit eller perlit. Mediet skal føles lige akkurat fugtigt, ikke vådt, for mange kuld er tabt til for fugtigt substrat. Tjek æggene ofte. Brug fx en lukket boks med perlit, fugtet med lige dele vand og perlit efter vægt, ved 29-30 °C om dagen og 3-4 grader lavere om natten, og luft boksen en gang om ugen.

Inkubationen er lang: ved disse temperaturer klækker æggene efter 194-210 dage, og i naturen ligger de omkring otte måneder i jorden. Nogle æg kan indeholde døde, fuldt udviklede unger med meget blomme tilbage, uden kendt årsag. Vær tålmodig, og kassér ikke æg for tidligt.

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger er omkring 25-30 cm lange, vejer 32-43 g og vokser meget hurtigt. De første dage lever de af blommen og æder ikke nødvendigvis. Giv derefter små insekter og små, optøede mus og følg med i væksten. Hold ungerne adskilt, når der fodres, fordi de er aggressive fodrere og kan skade hinanden.

Ungerne har brug for en mindre indretning med dyb, fugtig bund, varmt solsted og skjul. Flyt dem op i større rum, efterhånden som de vokser. Hunner, der opdrættes sammen fra små, tolererer hinanden bedre end hunner, der samles som voksne, men uro skal forventes.

Sundhed og typiske fejl

Varanus panoptes er hårdfør, når pasningen er rigtig, og de fleste problemer skyldes indretning og foder. De typiske fejl er:

- Brandskader fra for koncentreret eller ubeskyttet varme. Store dyr kan ligge under en enkelt spot længe. Brug flere pærer og afskærm dem.
- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt kalk, D3-vitamin og UV, især hos hurtigt voksende unger og hunner, der lægger mange æg.
- Overophedning. Kropstemperaturer over omkring 42 °C er farlige. Dyret skal kunne køle af i skygge eller huler.
- Udtørring og hudproblemer i for tørt terrarie med åbent netlåg. Fugtig bund og et stort vandkar forebygger det.
- Bid fra levende mus, der kan give dybe, inficerede sår. Giv byttet dødt.
- Skader fra slagsmål, når dyr holdes sammen.
- Parasitter og stress hos dyr, der er fanget i naturen. I handlen er dyrene typisk opdrættede, men dyr, der er importeret fra Indonesien, bør have en afføringsprøve undersøgt og have fået tid til at falde til. Opdrættede dyr har normalt færre parasitter.
- Æglægningsproblemer hos hunner, der ikke har et passende sted at grave. Kontakt dyrlægen, hvis hunnen graver i flere dage uden at lægge, virker slap eller har en oppustet bagkrop.

Et sundt dyr er aktivt, har klare øjne, en fyldig halerod og spiser godt. Søg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger, hæver kæben eller virker slap.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.